

İLK KLİNİK UYGULAMA ÖNCESİ YAŞANAN KAYGI: HEMŞİRELİK ÖĞRENCİLERİ ÖRNEĞİ

THE ANXIETY BEFORE FIRST CLINICAL EXPERIENCE: THE CASE OF NURSING STUDENTS

İpek KÖSE TOSUNÖZ¹, Serap GÜNGÖR², Gürsel ÖZTUNÇ³

¹ Öğr. Gör. Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hatay

² Öğr. Gör. Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksekokulu, Kahramanmaraş

³ Prof. Dr. Girne Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Girne

Özet

Amaç: Bu araştırma, hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin ilk klinik uygulama öncesinde yaşadıkları kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

Materyal ve Yöntem: Tanımlayıcı olarak yapılan araştırmanın evrenini bir üniversitenin hemşirelik bölümünde 2016-2017 eğitim öğretim yılı bahar döneminde öğrenim gören ve ilk kez klinik uygulamaya çıkacak 303 birinci sınıf öğrencisi oluşturmuştur. Veriler, “Öğrenci Bilgi Formu” ve “Durumluk-Süreklilik Kaygı Ölçeği” aracılığı ile toplanmıştır. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş ve evrenin tümü örnekleme alınmıştır. Araştırma, 245 öğrenci (%80.8) ile tamamlanmıştır. Araştırma için kullanılan formlar klinik uygulamanın ilk günü, öğrenciler klinik uygulamaya başlamadan önce uygulanmıştır.

Bulgular: Öğrencilerin %74.3’ünün klinik uygulamaları sırasında uygulamaktan korktukları girişimlerin olduğu ve %47.3’ünün en çok idrar sondası takmaktan korktukları belirlenmiştir. Öğrencilerin %53.9’unun yaşamaktan korktuğu klinik olayların olduğu ve %40.8’inin en çok yanlış bir uygulama yapmaktan korktukları belirlenmiştir. Öğrencilerin durumluk kaygı puan ortalamalarının 41.83±6.26 ve sürekli kaygı puan ortalamalarının 60.77±6.30 olduğu bulunmuştur.

Sonuç: Birinci sınıf hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamaları öncesinde orta düzeyde kaygı yaşadıkları ve klinik uygulamaya ilişkin korkularının olduğu belirlenmiştir. Öğrencilerin ilk klinik uygulama öncesi kaygı yönünden yakından değerlendirilmesi, kaygı yaşama yönünden riskli öğrencilerin belirlenmesi ve bu öğrenciler için klinik öncesi kaygı düzeylerini azaltıcı önlemlerin alınması önerilebilir.

Anahtar Kelimeler: Hemşirelik, öğrenci, ilk klinik deneyim, kaygı.

Abstract

Aim: In pediatric nurses, to evaluate liking child and humor styles, to examine the relationship between them and determine **Objective:** The purpose of this study was to determine anxiety levels of freshman nursing students before their first clinical experience.

Method: The population of this descriptive study consisted of 303 freshman students studying in nursing department of a university during the Spring term of 2016-2017 and who will be going to clinical practice for the first time. The data was obtained using a Student Information Form and State-Trait Anxiety Inventory. A sample was not selected, and instead the whole population was studied. The study was completed with 245 nursing students (80.8%). The forms were administered on the first day of clinical practice, before the students started the clinical practice.

Results: 74.3% of the students stated that they had applications that they were afraid to perform during clinical practice and 47.3% of the students were most afraid from urinary catheter insertions with the rate of. It was determined that 53.9% of the students had clinical experiences that they were afraid and 40.8% of the students were most afraid to make the wrong application.

Conclusion: It was concluded that the first class nursing students had a moderate level of anxiety and fear about clinical practice before the first clinical practice. It is recommended to evaluate students closely before clinical practice, identifying the students at risk for anxiety and taking measures to reduce preclinical anxiety levels for the students.

Keywords: Nursing, students, first clinical experience, anxiety.

ORCID ID: İ. T. K. 0000-0003-2055-6260; S. G. 0000-0003-0854-6350; G. Ö. 0000-0003-1972-1257

Sorumlu Yazar: İpek KÖSE TOSUNÖZ, Hatay Mustafa Kemal Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hatay Tayfur Sökmen kampüsü, Merkez/Hatay.

E-mail: kosepek@hotmail.com

Geliş Tarihi/Data of Receipt: 06.12.2020

Kabul/ Data of acceptance: 17.03.2020

GİRİŞ

İnsan davranışlarının açıklanmasında önemli bir kavram olan kaygı, bireyin kendini tehdit altında hissettiği durumlarda sıkıntı, endişe ve bunalma duyguları ile birlikte bazı fizyolojik yanıtların da olduğu bir durumdur (1,2). Strese verilen bir yanıt olarak da belirtilen kaygı, durumluluk ve sürekli olmak üzere iki boyutta değerlendirilmektedir. Durumluluk kaygı, bireyin içinde bulunduğu durumu tehlike yaratan biçimde algılamasından kaynaklı olup genellikle her bireyin yaşadığı geçici ve normal bir kaygı olarak kabul edilmektedir. Sürekli kaygı ise, doğrudan çevreden gelen tehlikelere bağlı olmayan, içsel kaynaklı bir kaygı olup bireyde huzursuzluğa ve mutsuzluğa neden olmaktadır (1,3).

Hemşirelik eğitiminin önemli bir bileşeni olan klinik eğitim süreci; öğrencilerin etkili iletişim kurma, problem çözme, klinik karar verme ve eleştirel düşünme becerileri gibi entelektüel becerileri kazanmalarına, farklı meslek üyelerinin bir arada uyum içerisinde çalışmasını gözlemlemelerine ve bu uyumun bir parçası olmayı benimsemelerine yardımcı olmasının yanı sıra, öğrencilerin kaygı yaşmalarına neden olabilecek çeşitli zorlukları da içermektedir (4-7). Klinik eğitimin öğrencinin alışık olmadığı bir ortamda yürütülmesi, bu süreçte öğrencinin farklı sağlık çalışanlarıyla iletişimde bulunmasının gerekliliği, hata yapma ve hastaya zarar vermekten korkması, etkili kişilerarası iletişim becerisinin gelişmemiş olmaması, özgüven yetersizliği, bilgi ve beceri eksikliği ve birçok öngörülemez unsurları içermesi nedeniyle öğrencide kaygıya neden olabilmektedir (8-11). Kaygı hem olumlu hem de olumsuz bir duygu olarak değerlendirilebilir. Orta düzeyde kaygı, öğrencileri motive edebilir ve performanslarını arttırabilir (2). Yüksek kaygı ise, öğrencinin akademik, klinik ve genel performansının yanı sıra fiziksel ve psikolojik sağlığını da olumsuz etkileyebilmektedir (2,11). Literatürde ilk klinik uygulamanın klinik eğitim sürecinin en çok stres ve kaygıya neden olan aşaması olduğu belirtilmektedir (12-14). Bu nedenle henüz eğitim süreçlerinin başlarında ve mesleki bilgi ve becerileri sınırlı olan birinci sınıf öğrencilerinin ilk klinik uygulama öncesi yaşadıkları kaygı düzeylerinin ve nedenlerinin

incelenmesi ayrıca önem taşımaktadır. Bu çalışmanın öğrencilerin ilk klinik uygulamaya yönelik potansiyel kaygı düzeylerinin ve korkularının bilinmesine, bu kaygı ve korkuları gidermeye yönelik çözümlerin üretilmesine ve eğitimcilerin bu konudaki farkındalığının sağlanmasına katkı sağlayacağı düşünülmektedir. Bu nedenle bu araştırma, hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin ilk klinik uygulamaları öncesinde yaşadıkları kaygı düzeylerini belirlemek amacıyla yapılmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Tanımlayıcı tipte yapılan araştırmanın evrenini 2016-2017 eğitim öğretim yılında Hemşirelik Esasları dersinin klinik uygulamasına çıkacak 303 birinci sınıf hemşirelik öğrencisi oluşturmuştur. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş ve evrenin tümüne ulaşılmaya çalışılmıştır. Araştırma, gönüllülük esasına dayalı olarak çalışmaya katılmayı kabul eden 245 birinci sınıf hemşirelik öğrencisi (%80.8) ile tamamlanmıştır.

Veri Toplama Araçları

Araştırmanın verileri “Öğrenci Bilgi Formu” ve “Durumluk-Sürekli Kaygı Envanteri” ile toplanmıştır.

Öğrenci Bilgi Formu: Araştırmacılar tarafından literatürden yararlanılarak oluşturulan bu form, öğrencilerin yaş, cinsiyet gibi bazı sosyodemografik özellikleri ile mesleği isteyerek seçme, tercih sırası, daha önce hastane deneyimi, klinik uygulama için teorik bilgisini yeterli hissetme gibi bazı mesleki ve klinik uygulamaya ilişkin özelliklerinin sorgulandığı 22 soru içermektedir (5,6).

Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeği: Spielberger ve ark. (15) tarafından 1970 yılında geliştirilmiştir. Öner ve Le Compte (16) tarafından 1977 yılında Türk toplumunda geçerlik ve güvenilirliği yapılan ölçek, durumluluk (20 madde) ve sürekli (20 madde) kaygı düzeylerini belirleyen toplam 40 maddeden oluşmaktadır. Durumluk Kaygı Ölçeği, bireyin belirli bir anda ve belirli koşullarda kendisini nasıl hissettiğini ve Sürekli Kaygı Ölçeği de,

bireyin kendisini genellikle nasıl hissettiğini değerlendirir. Durumluk Kaygı Ölçeği'nde her bir madde "hiç", "biraz", "oldukça", "tamamen" şeklinde, Sürekli Kaygı Ölçeği'nde ise "hemen hiçbir zaman", "bazen", "çoğu zaman", "her zaman" şeklinde 4 seçenekli olarak puanlanmaktadır. Doğrudan ve tersine dönmüş ifadeler kullanılmaktadır. Doğrudan ifadeler olumsuz duyguları, tersine dönmüş ifadeler ise olumlu duyguları dile getirir. Ölçekteki 1., 2., 5., 8., 10., 11., 15., 16., 19., 20., 21., 26., 27., 33., 36., ve 39. maddeler tersine dönmüş ifadelerdir. Doğrudan ifadeler için elde edilen toplam puandan, tersine dönmüş ifadeler için elde edilen toplam puan çıkarılıp önceden saptanmış değişmeyen değerler eklenerek durumluk ve sürekli kaygı puanları elde edilir. Durumluk Kaygı Ölçeği için değişmeyen değer 50, Sürekli Kaygı Ölçeği için 35'dir. Puanların artması kaygı düzeyinin yüksek olduğuna işaret etmektedir. Sürekli kaygı ölçeğinin Cronbach alpha değerleri 0.83-0.87 arasında olup durumluk kaygı ölçeğinin ise 0.94-0.96 arasındadır (15,16). Bu çalışmada sürekli ve durumluk kaygı ölçeklerinin Cronbach alpha değerleri sırası ile 0.79 ve 0.89'dir.

Verilerin Toplanması

Araştırma için kullanılan veri toplama araçları klinik uygulamanın ilk günü, öğrenciler klinik eğitime başlamadan önce sınıf ortamında uygulanmıştır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi bilgisayar ortamında SPSS 22.0 paket programı kullanılarak yapılmıştır. Veriler "iki bağımsız grup 't' testi", "tek yönlü varyans analizi" ve "korelasyon analizi" ile değerlendirilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler olarak ortalama, standart sapma, sayı ve yüzde değerleri verilmiştir. p değeri 0.05'den düşük olanlar istatistiksel olarak anlamlı kabul edilmiştir.

Araştırmanın Etik Yönü

Araştırmanın yürütülmesi için araştırmanın yapıldığı kurumdan yazılı kurum izni, araştırmaya katılan öğrencilerden sözlü izin alınmıştır. Öğrencilerin araştırmaya katılımında gönüllülük esas alınmıştır. Araştırmaya katılan öğrencilere çalışma hakkında bilgi verilip sözlü izinleri alındıktan sonra formlar uygulanmıştır.

BULGULAR

Araştırmaya katılan öğrencilerin yaş ortalamaları 19.51±1.87 olup çoğunluğu 18-23 yaş grubunda (%97.6) ve kadındır (%79.2). Öğrencilerin %53.5'inin mesleği isteyerek seçtiği, %81.6'sının hemşireliği ilk 5. sırada tercih ettikleri ve %61.2'sinin hastane deneyimi olmadığı belirlenmiştir. Öğrencilerin %42'si klinik uygulama için kendilerini hazır hissettiklerini ve %58.8'i teorik bilgilerinin ilgili staj için yeterli olduğunu belirtmişlerdir (Tablo 1).

Tablo 1. Öğrencilerin Bazı Sosyodemografik ve Klinik Uygulamaya İlişkin Özelliklerine Göre Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeğine Ait Puan Ortalamaları (N=245)

Tanıttıcı Özellikler	n	%	Durumluk Kaygı Ölçeği $\bar{X}\pm SD$	Sürekli Kaygı Ölçeği $\bar{X}\pm SD$
Yaş grupları ($\bar{X}\pm SD=19.51\pm 1.87$)				
18-23	239	97.6	41.82±0.40	60.80±0.40
24-37	6	2.4	42.16±1.97	59.83±2.46
<i>Test</i>			Z=-.280	Z=-.231
<i>P</i>			.779	.817
Cinsiyet				
Kadın	194	79.2	41.52±0.43	61.11±0.43
Erkek	51	20.8	43.01±0.97	59.49±1.01
<i>Test</i>			t=-1.518	t=1.646
<i>P</i>			.130	.101
Mezun olunan okul				
Sağlık Meslek Lisesi	5	2.0	40.80±2.33	59.80±2.20
Diğer	240	98.0	41.85±0.40	60.80±0.40
<i>Test</i>			Z=-.156	Z=-.073
<i>P</i>			.876	.941

Tablo 1. Devamı

Tanımcı Özellikler	n	%	Durumluk Kaygı Ölçeği $\bar{X}\pm SD$	Sürekli Kaygı Ölçeği $\bar{X}\pm SD$
Mesleği isteyerek seçme				
Evet	131	53.5	42.11±0.56	60.80±0.57
Hayır	114	46.5	41.51±0.56	60.74±0.56
<i>Test</i>			t= .743	t= .078
<i>P</i>			.458	.938
10. ve üzeri tercih				
	15	6.1	40.20±1.20	58.86±1,04
<i>Test</i>			$\chi^2=.942$	$\chi^2=3.145$
<i>P</i>			.624	.208
Hastane deneyimi				
Var	95	38.8	41.61±0.66	60.58±0.60
Yok	150	61.2	41.98±0.50	60.90±0.53
<i>Test</i>			t=-.449	t=-.375
<i>P</i>			.654	.708
Klinik uygulama için kendini hazır hissetme				
Evet	103	42.0	42.51±0.57	60.09±0.52
Hayır	42	17.1	41.66±1.10	62.23±1.03
Kısmen	100	40.8	41.21±0.62	60,87±0.69
<i>Test</i>			$\chi^2=4.253$	$\chi^2=2.852$
<i>P</i>			.119	.240
Klinik uygulama için teorik bilgisinin yeterli olduğunu düşünme				
Evet	144	58.8	42.73±0.56	60.59±0.49
Hayır	101	41.2	40.55±0.51	61.03±0.67
<i>Test</i>			t= 2.716	t= -.539
<i>P</i>			.007	.590
Yapmaktan korkulan uygulamanın varlığı				
Evet	182	74.3	41.26±0.45	61.15±0.44
Hayır	63	25.7	43.47±0.80	59.69±0.88
<i>Test</i>			t= -2.432	t=1.583
<i>P</i>			.016	.115
Yaşamaktan korkulan olay varlığı				
Evet	132	53.9	41.71±0.53	61.34±0.55
Hayır	113	46.1	41.97±0.60	60.12±0.58
<i>Test</i>			t= -.315	t= 1.509
<i>P</i>			.753	.133

Öğrencilerin %74.3'ünün klinik uygulamaları sırasında yapmaktan korktuğu uygulamaların olduğu ve yapmaktan korktukları uygulamaların en çok sırasıyla idrar sondası takma (%47.3) olmakla birlikte, lavman uygulaması (%39.2), perine bakımı (%38.8), katater takma, kan alma (%29.8), nazogastrik/orogastrik sonda takma (%28.6), nazofaringeal/orofaringeal aspirasyon yapma (%26.1), enjeksiyon uygulama (%20.0), ilaç

tedavisi uygulama (%13.1) ve yaşamsal bulguları değerlendirme (%8.2) olarak belirlenmiştir. Öğrencilerin %53.9'unun klinik uygulamaları sırasında korktukları klinik deneyimlerin olduğu ve bu deneyimlerin yanlış bir uygulama yapmak (%40.8), hastanın canını acıtmak (%27.3), hasta tarafından reddedilmek (%18.8), hasta ile iletişime geçememek (%14.7) ve hastaya gerekli bakımı verememek (%10.6) olduğu belirlenmiştir (Tablo 2).

Tablo 2. Öğrencilerin Klinik Uygulama Sırasında Uygulamaktan Korktukları Uygulamalar ve Yaşamaktan Korktukları Olaylar (N=245)

Özellikler	n	%
Uygulamaktan korkulan uygulamalar*		
İdrar sondası takma	116	47.3
Lavman uygulama	96	39.2
Perine bakımı	95	38.8
Katater takma, kan alma	73	29.8
Nazogastrik/orogastrik sonda takma	70	28.6
Nazofaringeal/orofaringeal aspirasyon yapma	64	26.1
Enjeksiyon uygulama	49	20.0
İlaç tedavisi uygulama	32	13.1
Yaşamsal bulguları değerlendirme	20	8.2
Klinik uygulamada yaşamaktan korktukları olaylar*		
Yanlış bir uygulama yapmak	100	40.8
Hastanın canını acıtmak	67	27.3
Hasta tarafından reddedilmek	46	18.8
Hasta ile iletişime geçememek	36	14.7

*Birden fazla seçenek işaretlenmiştir.

Öğrencilerin durumluk kaygı puan ortalamalarının 41.83±6.26 ve sürekli kaygı puan ortalamalarının 60.77±6.30 olduğu

belirlenmiştir (Tablo 3). Öğrencilerin durumluk ve sürekli kaygı puan ortalamaları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir (r=0.435, p=0.000).

Tablo 3. Durumluk-Sürekli Kaygı Ölçeğinden Alınan Puan Ortalamaları, Alınabilecek ve Alınan Minimum Maximum Puanlar (N=245)

Değişken	Alınabilecek min.-max. puanlar	Alınan min.-max. puanlar	$\bar{X} \pm SD$
Durumluk	20-80	23-68	41.83±6.26
Sürekli	20-80	41-78	60.77±6.30

Öğrencilerin durumluk kaygı puan ortalamaları ile klinik uygulama için teorik bilgilerinin yeterli olduğunu düşünme ve yapmaktan korkulan uygulama varlığı arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu saptanmıştır. Buna göre; klinik uygulamaya yönelik teorik bilgilerinin yeterli olduğunu düşünen ve bazı uygulamaları yapmaktan korkmayan öğrencilerin durumluk kaygı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir (p<0.05). Öğrencilerin sürekli kaygı puan ortalamaları ile herhangi bir değişken arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık saptanmamıştır (p>0.05) (Tablo 1).

TARTIŞMA

Bu çalışmada öğrencilerin ilk klinik uygulama öncesi orta düzeyde kaygı yaşadıkları saptanmıştır. Tel ve ark.'nın (17) birinci sınıf öğrencileri ile yaptıkları çalışmada, klinik uygulamanın ilk günü öğrencilerin %58.7'sinin orta düzeyde durumluk kaygı yaşadıkları belirlenmiştir. Arabacı ve ark.'nın (9) birinci

sınıf öğrencilerinin ilk klinik deneyim öncesi, sırası ve sonrası anksiyete ve stres düzeylerini belirlemek amacıyla yaptıkları çalışmada, stajın ilk günü öğrencilerin anksiyete yaşadıkları ve durumluk kaygı düzeylerinin yüksek olduğu belirlenmiştir. Hemşirelik birinci sınıf öğrencileri ile yapılan benzer çalışmalarda da öğrencilerin klinik uygulama öncesi orta düzeyde kaygı yaşadıkları belirlenmiştir (1,3,18-20). Klasik ve entegre programda öğrenim gören hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamalarında yaşadıkları kaygı, klinik stres düzeyi ve etkileyen faktörleri belirlemek amacıyla yapılan çalışmada, klasik program öğrencilerinin hafif, entegre program öğrencilerinin ise orta düzeyde kaygı yaşadığı belirlenmiştir (21). Bu çalışmada öğrencilerin ilk klinik uygulamaya ilişkin kaygı yaşantılarının literatür ile uyumlu olduğu söylenebilir. Orta düzeyde yaşanan kaygı öğrencinin yardım ve destek gereksiniminin bir göstergesi

olabilmektedir. Bu nedenle öğrencilerin klinik uygulama sürecini daha az travmatik algılaması, klinik öğretimin amacına ulaşması ve pozitif bir öğrenme ortamı oluşturabilme açısından öğrencilerin klinik uygulama öncesi yaşadıkları kaygının fark edilmesi ve uygun şekilde ele alınması gerektiği söylenebilir.

Bu çalışmada öğrencilerin çoğunluğunun klinik uygulamaları sırasında yaşamaktan korktukları olayların olduğu ve en çok “yanlış bir uygulama yapmaktan” korktukları belirlenmiştir. Yapılan benzer çalışmalarda da hemşirelik ve ebelik öğrencilerinin klinik uygulamalarında hastaya zarar vermektan ve yanlış bir uygulama yapmaktan korktuğu belirlenmiştir (7,22,23). Birinci sınıf hemşirelik öğrencileri ile yapılan nitel bir çalışmada da, laboratuvarında gerçek hasta ile etkileşime giren öğrencilerin uygulama sırasında yanlış yapmaktan ve hastaya zarar vermektan korktukları belirlenmiştir (24). Öğrencilerin hasta güvenliğini tehdit eden ve hastaya zarar vermeyi içeren “yanlış bir uygulama yapma” korkusunun olması, öğrencilerin mesleki eğitimlerinin ilk basamağında mesleki etik ilkelerden biri olan zarar vermemenin içselleştirilmiş olması açısından sevindirici olsa da öğrencilerde kaygıya neden olması açısından üzücüdür. Bu bulgu doğrultusunda öğrencilerin klinik uygulamaları sırasında desteklenme ve yönlendirilme ihtiyacının olduğu söylenebilir.

Bu çalışmada birinci sınıf öğrencilerinin klinik uygulamaları sırasında en çok idrar sondası takmaktan ve lavman uygulamaktan, en az ise yaşamsal bulguları değerlendirmektan korktukları belirlenmiştir. Literatürde öğrencilerin klinik uygulamaları sırasında en çok korktukları uygulamaların çoğunlukla invaziv uygulamalar olduğu belirlenmiştir (7,25). Öğrencilerin klinik eğitimleri sırasında gerçekleştirdikleri hemşirelik uygulamaları ile ilgili stres yaratan durumların incelendiği bir çalışmada, öğrencilerin çoğunluğunun perine bakımı ve üriner kateterizasyon uygulamaları sırasında stres yaşadıkları belirlenmiştir (26). Bu çalışmada öğrencilerin invaziv girişimlere kıyasla daha çok idrar sondası takma ve lavman uygulama gibi hasta mahremiyetini tehdit eden uygulamaları yapmaktan korkmalarının dikkat çekici bir bulgu olduğu ve bu durumun öğrencilerin “mahremiyet” kavramına ilişkin hassasiyetleri ile ilişkili olabileceği

düşünülmektedir. Aynı zamanda bu çalışmada öğrencilerin en az korktukları uygulamanın yaşamsal bulguların değerlendirilmesi olmasının, invaziv bir işlem olmaması ve laboratuvar uygulamalarında sıkça deneyimlemeleri ile ilişkili olabileceği düşünülmektedir.

Bu çalışmada öğrencilerin sürekli kaygı düzeylerinin durumluk kaygı düzeylerinden daha yüksek olduğu ve durumluk ile sürekli kaygı puan ortalamaları arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu belirlenmiştir. Choi ve ark.’nın (10) çalışmasında da hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik deneyimleri öncesi durumluk ve sürekli kaygı puanları arasında ilişki olduğu belirlenmiştir. Literatürde durumluk kaygı düzeyini sürekli kaygı düzeyinden daha yüksek bulan çalışmalar da bulunmaktadır (18-20). Bu çalışma bulgusu doğrultusunda hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamadan bağımsız olarak kaygılı oldukları ve ilk kez klinik uygulamaya çıkacak olmanın bu kaygı ile orantılı olarak arttığı söylenebilir.

Yapılan bu çalışmada beklenenin aksine teorik bilgilerinin yeterli olduğunu düşünen ve bazı hemşirelik uygulamalarını yapmaktan korkmayan öğrencilerin durumluk kaygı puan ortalamalarının daha yüksek olduğu belirlenmiştir. Choi ve ark. (10), öğrencilerin ilk klinik deneyim öncesi yaşadıkları durumluk kaygı düzeylerinin öz yeterlilikleri ile ilişkili olduğunu ve düşük öz yeterliliğe sahip öğrencilerin, klinik uygulamalarla ilgili olarak daha yüksek kaygı duyduklarını belirlemiştir. Bu bilgiler ışığında teorik olarak kendini yeterli hissetmenin ve korkulan uygulamaların olmasının klinik uygulamaya yönelik kaygı ile ilişkisini belirlemeye yönelik daha fazla çalışmanın yapılması önerilmektedir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışma sonucunda ilk kez klinik uygulamaya çıkacak birinci sınıf öğrencilerinin orta düzeyde kaygı yaşadıkları, klinik uygulamaları sırasında en çok idrar sondası takmaktan ve hastaya zarar vermektan korktukları belirlenmiştir. Bu doğrultuda ilk kez klinik uygulamaya çıkacak öğrencilerin kaygı yaşayabilecekleri göz önünde bulundurularak öğrencilere kaygıları ile başa çıkmada etkili yöntemlerin öğretilmesi ve gerekli önlemlerin planlanabilmesi açısından öğrenciler tarafından yaşanan kaygının nedenlerine yönelik daha geniş araştırmaların yapılması önerilmektedir.

KAYNAKLAR

1. Erbil N, Kahraman AN, Bostan Ö. Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik deneyim öncesi anksiyete düzeylerinin belirlenmesi. *Journal of Anatolia Nursing and Health Sciences* 2006; 9(1): 10-16.
2. İnançıl D, Şendir M, Kabuk A, Türkoğlu İ. Hemşirelik öğrencilerinde ilk klinik uygulama öncesi kaygı düzeyine müzik terapi ve progresif kas gevşeme egzersizinin etkisi: randomize kontrollü araştırma. *Florence Nightingale Journal of Nursing* 2020; 28(3): 341-349
3. Baksi A, Gumus F, Zengin L. Effectiveness of the preparatory clinical education on nursing students anxiety: A randomized controlled trail. *International Journal of Caring Sciences* 2017; 10(2): 1003-1012.
4. Şendir M, Çelik S, Dişsiz M, Güney R, Açıksöz S, Kolcu M ve ark. Hemşirelik eğitimi ve uygulamasında yeni bir yaklaşım: hemşirelik eğitimi ve uygulamasının bütünleşmesi. *G.O.P. Taksim E.A.H. JAREN* 2018; 4(2): 92-99.
5. Unsal EA, Arkan E. Investigate stress levels of nursing students in first oncology clinical experience. *Adv Practice Nurs* 2017; 2(2): 2-5.
6. Zaybak A, Taşdelen S. Hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik deneyim sırasındaki stres düzeylerinin incelenmesi. *Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi* 2013; 21(2): 101-106.
7. Bayar K, Çadır G, Bayar B. Hemşirelik öğrencilerinin klinik uygulamaya yönelik düşünce ve kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *TAF Preventive Medicine Bulletin* 2009; 8(1): 37-42.
8. Rafati F, Nouhi E, Sabzehvari S, Dehghan-Nayyeri N. Iranian nursing students' experience of stressors in their first clinical experience. *Journal of Professional Nursing* 2017; 33(3): 250-257.
9. Arabacı LB, Korhan EA, Tokem Y, Torun R. Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin ilk klinik deneyim öncesi-sırası ve sonrası anksiyete ve stres düzeyleri ve etkileyen faktörler. *Hacettepe Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi* 2015; 2: 1-16.
10. Choi SO, Kim SH, Lee DY, Park JK. Factors influencing the state anxiety of nursing students before initial clinical experience. In *International Conference on Convergence Technology* 2016; 6(1): 101-102.
11. Sun FK, Long A, Tseng YS, Huang HM, You JH, Chiang CY. Undergraduate student nurses' lived experiences of anxiety during their first clinical practicum: a phenomenological study. *Nurse Education Today* 2016; 37: 21-26.
12. Iqba S, Ullah A, Rehman ZU, Khan F. Nursing student's anxiety related to clinical experiences. *Research Journal of Education*. 2017; 3(9): 111-115.
13. Brady M, Price J, Bolland R, Finnerty G. Needing to belong: first practice placement experiences of children's nursing students. *Comprehensive Child and Adolescent Nursing* 2019; 42(1): 24-39.
14. Admi H. Nursing students' stress during the initial clinical experience. *Journal of Nursing Education* 1997; 36(7): 323-327.
15. Spielberger CD, Gorsuch RL, Lushene RE. *Manual for Stait-Trait Anxiety Inventory*, Consulting Psychologist Press. California: 1970.
16. Öner N, Le Compte A. *Durumluk-Süreklilik Kaygı Envanteri El Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Üniversitesi Yayınları; 1983.
17. Tel H, Tel H, Sabancıoğulları S. Hemşirelik birinci sınıf öğrencilerinin laboratuvar uygulamasında birbirlerine IM enjeksiyon uygularken ve klinik uygulamanın ilk gününde anksiyete durumları. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2004; 7(1): 27-32.
18. Ünsar S, Erol Ö, Turan N. Meslek esasları dersi alan hemşirelik ve ebelik 1. sınıf öğrencilerinin durumluk-süreklilik kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Hemşirelik Forumu Dergisi* 2006: 94-99.
19. Hacıhasanoğlu R, Karakurt P, Yılmaz S, Yıldırım A. Sağlık yüksekokulu birinci sınıf öğrencilerinin klinik uygulamaya ilişkin kaygı düzeylerinin belirlenmesi. *Atatürk Üniversitesi Hemşirelik Yüksekokulu Dergisi* 2008; 11(1): 69-76.
20. Açıksöz S, Uzun Ş, Arslan F. Hemşirelik öğrencilerinde öz yeterlilik algısı ile klinik uygulamaya ilişkin kaygı ve stres durumu arasındaki ilişkinin incelenmesi. *Gülhane Tıp Dergisi* 2016; 58: 129-135.
21. Karagözoğlu Ş, Özden D, Türk G, Yıldız FT. *Klasik ve entegre müfredat programı*

-
- hemşirelik öğrencilerinin ilk klinik uygulamada yaşadıkları kaygı, klinik stres düzeyi ve etkileyen bazı faktörler. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi 2014; 7(4): 267-274.
- 22.Polat Ş, Erkan HA, Çınar G, Doğrusöz LA. Bir Üniversite hastanesinde klinik uygulama yapan öğrenci hemşirelerin uygulama alanlarına yönelik görüşleri. Journal of Health and Nursing Management 2018; 5(2): 64-74.
- 23.Kartal YA, Yazıcı S. Ebelik öğrencilerinin ilk klinik deneyim başlangıcı ve sonunda anksiyete ve stres düzeylerinin belirlenmesi. Sağlık Bilimleri ve Meslekleri Dergisi 2017; 4(3): 190-195.
- 24.Caz B. Hemşirelik Öğrencilerinin Gerçek Hasta İle Etkileşime İlişkin Beklenti ve Deneyimleri. Hacettepe Üniversitesi Sağlık Bilimleri Enstitüsü Hemşirelik Esasları Programı Yüksek Lisans Tezi. 2019.
- 25.Atay S, Yılmaz F. Sağlık yüksekokulu öğrencilerinin ilk klinik stres düzeyleri. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2011; 14(4): 32-7.
- 26.Uysal D. Hemşirelik Esasları eğitiminde stres yaratan durumların ve öğrencilerin stres düzeylerinin belirlenmesi. Doğu Akdeniz Üniversitesi Lisansüstü Eğitim, Öğretim ve Araştırma Enstitüsü Hemşirelik Yüksek Lisans Tezi. 2018